

A Fővárosi Szabó Ervin könyvtár kulturális munkájáról

Mindenféle statisztikai igazolás nélkül megállapíthatjuk, hogy korunk egyik legjelentősebb szenvedélye az olvasás. És ez az újkori szenvedély egyre növekszik. A könyvkiadásnak és a könyvtárfejlesztésnek gyakran sikerül lépést tartania a könyvszomjúsággal, noha nem ritka jelenség az sem, hogy a kiadói politika, vagy a könyvtáros propagandája nem találkozik az olvasók igényeivel. Az olvasás és a kiadás hallatlan fejlődésének azonban világszerte van néhány nehezen megoldható problémája. A könyvtárosokat főként három kérdés foglalkoztatja:

A könyvtáros természetszerűen feladatának tartja, hogy olvasóinak a legjobb műveket nyújtsa. Hogy ezt a feladatot sikeresen oldja meg, ismernie kell az olvasó ízlését és saját könyvvállományát. A könyvvállomány teljes ismeretét azonban lényegesen megnehezíti a könyvkiadás nagymérvű szaporodása. A tudományos könyvtárakban a könyvtáros csaknem áttekinthetetlen nemzeti közeli anyaggal dolgozik; gyakorlatilag lehetetlen, hogy a könyvtáros a napi 30—200 beérkező kötetrel, akár felületesen is megismerkedjék. Természetesen a katalógusok különböző fajtái, és a bibliográfiák megkönnyítik az olvasóval való foglalkozást. A bibliográfia és a katalógus, sajnos, csak a hozzáértőknek nyújt kielégítő támogatást, a tudományos könyvtárak kezdő olvasói számára a könyvtár állománya hosszú ideig megfejthetetlen rejtvény marad. Ez főleg azokra az olvasókra vonatkozik, akik nem pontosan meghatározható igényekkel jönnek a könyvtárba, hanem tágabb témakörben szeretnék kielégíteni érdeklődésüket. Marad tehát a könyvtáros feladata; felkutatni a legjobb módszert, melynek segítségével a könyvvállományt a legkönnyebb és a legszemléletesebb módon olvasói elé tárhatja. Nem is oly egyszerű feladat a könyvoceánból a megfelelő könyvet a megfelelő olvasóhoz eljuttatni.

Az előbbi kérdéshez tartozik az olvasó nevelésének problémája. Igaz, ez a feladat kevesebb nehézséget jelent a tudományos könyvtárakban, jöllehet, a vegyes gyűjtőkörű könyvtárakban — s ez a legtöbb magyar könyvtár esete — nem kevésbé fontos, mint sok népművelési könyvtárban. Ma már, a szigorúan szakmai könyvtáraktól eltekintve, a tudományos könyvtárak népművelési eszközökkel is szeretnék gyarapítani olvasóik táborát. Különösképpen ez a helyzet a városi könyvtáraknál, melyeknél a köz-könyvtári jelleg szükségszerűen keveredik gyakran több tudományág gyűjtésével. Az olvasó irányításának klasszikus

eszközei magától értetődően rendelkezésre állnak minden könyvtárnak. Beszélgetés az olvasóval, bibliográfiák, könyvkirakatok, előadások stb. eddig is hatáson eszközöknek bizonyultak. Legtöbb könyvtárunk él is ezekkel a lehetőségekkel, gyakran kiváló eredménnyel. Am a nagyobb könyvvállománnyal rendelkező könyvtárak tovább fejleszthetik az olvasó nevelésének módszereit. A könyvpropagálásának számtalan lehetősége marad kihasználatlanul, és a Fővárosi Szabó Ervin könyvtár ezentúl élni kíván minden lehetőséggel, ami az olvasó nevelését és a könyv terjesztését szolgálja.

A tudományos műveket gyűjtő könyvtárak előtt még egy igen komoly megoldatlan probléma áll; a gyűjtőkörnek megfelelő olvasóréteg megtalálása. Vegyük példának a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központját. Gyűjtőköre ma már nagyjából tisztázott; magasszintű népművelődés, társadalomtudományok (különös tekintettel az újkori történelemre) és a Budapestre vonatkozó kiadványok várospolitikai és közigazgatási művekkel bővítve. Emeljük ki ebből a vegyes anyagból példának a Budapestre vonatkozó irodalmat. A könyvtári ügyeket ismerők előtt világos, hogy ez a páratlanul gazdag anyag csaknem teljesen kihasználatlan. A most készülő hatalmas bibliográfia jelentősen javít majd ezen a helyzeten. De korántsem oldja meg. A fővárosban pedig nyilván sok kutatót és érdeklődőt segíthetne munkájában a Budapest-gyűjtemény anyagának ismerete. De sajnos, néhány beavatott kutatón kívül alig ismerik, és még kevesebben használják. A minisztériumok dolgozói, tanácsi alkalmazottak, építéscs, városrendezők, tanácsállalati dolgozók munkáját megkönnyítené a gyűjtemény anyagának használata. A legmodernebb magyar és külföldi művek állnak rendelkezésre pl. a városi levegő tisztaságáról, a zajokról, a városrendezés valamennyi kérdéséről, stb. Legtöbbször azonban az érdekeltek nem is tudnak arról, hogy ilyen könyvanyag is létezik. Hogyan hidalható át a könyvtár és a könyvanyagot nem ismerők közötti űr?

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár már a múltban is számos kísérletet tett a gyűjtőkörének megfelelő olvasórétegek megszervezésére. Most azonban, amióta a kerületi könyvtárhálózatot visszacsatolták a központhoz, könyvtárunk még nagyobb erőfeszítéseket tesz a könyvpropagandát szolgáló módszerek gazdagítására. Valamennyi módszer közül a legnagyobb figyelmet a könyvtár kulturális munkája érdemli. Ti. a kulturális munkával

csak olvasókat szerez és nevel, hanem a maga széfereny módjára hozzájárul Budapest lakosságának szórakoztatásához, és az általános műveltség emeléséhez. A cikk elején felsorolt problémák megoldására a könyvtár vezetősége elhatározta, hogy színvonalas kiállításokkal, előadásokkal, és szemléltető anyagok kiadásával próbálja megoldani az új olvasók szerzésének feladatát.

A kulturális munka első követelménye a könyvtár szempontjából az, hogy a könyvtár állományában levő kevésbé forgatott, hasznos könyvek olvasására ösztönözön. Eddig is rendeztünk kisebb kiállításokat, sőt jelentősebb események alkalmával nagyobbakat is, de a könyvtár történetében első ízben kíséreljük meg az előadásokat és kiállításokat módszerrel és rendszerrel a könyvpropaganda és az olvasónevelés szolgálatába állítani. Minden előadásunk és kiállításunk alapja a könyv. Jó ezt leszögezni, mert nyomban utána megállapíthatjuk, hogy kulturális munkánkban nem szándékozunk szolgai módon követni egy adott könyv ismertetését, sokkal inkább egész témakörök iránt szeretnénk felébreszteni az érdeklődést. Így gyakran színvonalasabb és érdekesebb meggyőzősi módszereket alkalmazhatunk és elkerüljük az olvasók által kevésbé élvezett „szájbarágó” propagandát.

Már hosszabb ideje készül a Budapestre vonatkozó művek teljes bibliográfiája. A több kötetre terjedő bibliográfia fokozatos publikálása mellett több előadás tartunk Budapest történetéről, *Budapest története és műemlékei* címmel, és 1958 októberében nagyszabású kiállítást rendezünk, *Budapest története könyvekben és illusztrációkban* témával. A gazdag illusztrációs anyagot felvonultató kiállítások igen vonzóan segítik a könyvek propagandáját. A közelmúltban már számos sikeres kiállítást rendeztünk. *Picasso, Az orosz realista festészet, A francia impresszionizmus* c. kiállításainkat több tízezzer látogató nézte meg, és noha a kiállítások eredményét könyvforgalmunk alakulásában nehezen mutathatnánk ki, népművelési jelentőségük vitathatatlan.

A könyvtár 1958. évi kiállítási terve gazdag és változatos. Az *őseber művészete, Cseh könyv- és Művészi reprodukciós kiállítás, Kína festészete és építésze, Utazás a Szovjetunió térségében* stb. A nagy kiállítások mellett számos kis kiállítással kísért előadást tartunk, főleg a könyvhöz és könyvtárhoz tapadó témákkal. Pl.: *Modern könyvillusztrátorok, Szabó Ervin, Napjaink karikatúrája, Mai városépítész, Budapest idegenforgalma* stb. Könyvállományunk propagandáját azonban más kulturális eszközökkel is

gazdagítjuk. A kerületi könyvtárak ~~könyvfilmvetítéssel és előadásokkal~~ két rendeznek. Az újabban bevezetett diafilmkölcsonzés — elsősorban az ifjúsági olvasóink körében — ugyancsak arra hivatott, hogy szép történetek szemléletes ismertetése által felkeltse az ifjú olvasók figyelmét fontos olvasmányok iránt. Hasonló célok szolgálatába szeretnők állítani művészi csoportjaink munkáját is. Kiténő énekkarunk, készülődő bábcsoportunk és talán színjátszó-gárdánk szerepléseinek fő célja az olvasótoborzás, és könyvnepszerűsítés. Nem kell bővebben fejlegetni, milyen nagy lehetőségek vannak a könyvpropaganda új módszereiben.

A kerületi könyvtárak a múltban is rendeztek könyvismertető előadásokat, műsoros esteket, filmvetítéseket és kisebb kiállításokat. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központjának megnövekedett kulturális tevékenysége komoly segítséget nyújt a kerületi könyvtárak színvonalas propagandamunkájához. Az impresszionista kiállítást három kerületi könyvtárban mutattuk be, igen nagy sikerrel. Az *őseber, és a primitív népek művészete* c. kiállítást is számos kerületi könyvtárba „exportáltjuk”. A könyvtár törekvése az, hogy valamennyi jól sikerült központi előadását, vagy kiállítását a lehető legtöbb kerületi könyvtárban megismertelje. Így a központ kissé a kísérleti nyúl szerepét játszaná, és sikeres műsorait kis költséggel a legtávolabbi peremváros is átvehetné. A munka minőségét javítja az is, hogy a központ modern technikai felszerelését minden kerületi könyvtár rendelkezésére bocsajtja. (Filmvetítő, magnetofon, hangerősítő berendezés, epidiaszkóp stb.)

Mindez csak a könyvtár első, bártortalan lépése a könyvpropaganda kulturális eszközökkel való gazdagítása terén. Még szegények vagyunk tapasztalatokban és nyilván sok kudarcra kell megküzdenünk. Komoly gondjaink közé tartozik, hogy pl. a nagy erőfeszítéssel és gyakran költséggel elkészült kiállításaink nem juthatnak el mindenüvé, ahol pedig kultúrára éhes közönség igényeit elégíthetnék ki. Felettes szerveinknek kellene arról gondoskodniuk, hogy közérdekű könyvtári rendezvényeink eljussanak a nagyobb vidéki városokba is. Ennek a feladatnak a megoldása nem is lenne különösebben költséges, hiszen kész anyagok szállításáról és felállításáról kellene csupán gondoskodni. Így, csekély költséggel, komolyan javítani lehetne a vidéki könyvtárak propagandamunkáján, mert a kiállítások átvétele nyilván még több kezdeményezésre is ösztökélné mozgékonyabb könyvtárosaikat.

Román József